

กระจับปีไทย-จาเบียงแมร์

กระจับปีปรากฏใน
ภาพจิตรกรรมฝาผนัง
หลายแห่งมานาน

ป ระเทศไทยกับกัมพูชามีความคล้ายคลึงกันอยู่หลายด้าน นั่นเป็นเพราะดินแดนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ล้วนมีรากฐานทางวัฒนธรรมจากแหล่งเดียวกัน ในแง่ความคล้ายของไทยกับกัมพูชามีตั้งแต่ภาษา ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหาร การแต่งกาย โบราณสถาน ฯลฯ ซึ่งโครงการศิลปวัฒนธรรมกัมพูชา ในงานวัน “มโหรีขแมร์” ที่จัดขึ้นเป็นครั้งที่ 4 ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ร่วมกับสถานทูตกัมพูชา เมื่อช่วงวันที่ 23 และ 25 มี.ค.ที่ผ่านมา ได้มีการนำเสนอความคล้ายคลึงในวัฒนธรรมของสองประเทศ หนึ่งในกิจกรรมที่น่าสนใจในงานนี้คือ การเสวนาเรื่อง “กระจับปีไทย จาเบียงแมร์” นำเสนอเรื่องเครื่องดนตรีประเภทดีดอย่างกระจับปี ซึ่งในประเทศไทยเรียกว่า “จาเบียง” (จาโป)

“กระจับปี” คือพิณ 4 สายชนิดหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ในประเทศกัมพูชาเรียกว่า จาเบียง (จาโป) ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ตัวกะโหลกเป็นรูปกลม รีแบน ทั้งหน้าหลัง มีลวดลายคล้ายกระดองเต่า มีคันทวนเรียวยาวสูงชันไป ปลายคันทวนมีลักษณะแบน และบานปลายผายโค้งไปทางด้านหลัง การบรรเลงจะใช้แผ่นไม้เล็ก

นายปิซาร์ดี นายกสมาคมจาเบียงมตะ ประเทศกัมพูชา แบนดีดเป็นบทเพลง แต่เมื่อนำมาบรรเลงการแสดงจะต่างกันในด้านวัฒนธรรมอย่างชัดเจน นายปิซาร์ดี นายกสมาคมจาเบียงมตะ ประเทศกัมพูชา เผยว่า จาเบียงเป็นเครื่องดนตรีโบราณของประเทศกัมพูชา นิยมเล่นในเทศกาลงาน

บุญ ผู้เล่นต้องมีประสบการณ์ในการเล่นและปฏิภาณกวีในการใช้ภาษา เรียงร้อยเป็นถ้อยคำ ชับร่อ ปัจจุบันศิลปะการเล่นเครื่องดนตรีจาเบียงแมร์ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยองค์การศึกษาวិทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก ในปีคริสต์ศักราช 2017 จึงถือเป็นดนตรีชิ้นสำคัญของชาวเขมร์หรือกัมพูชามาก ในส่วนของความเป็นมาของจาเบียง เชื่อกันว่าเริ่มมีมาตั้งแต่พระลัมมาสัมพุทธเจ้าเริ่มให้กำเนิดศาสนาพุทธ เมื่อครั้งทรงบำเพ็ญทุกขกิริยา พระองค์ได้ยินเสียงดีดพิณ ซึ่งพิณขณะนั้นมีสามสาย ทำให้พระองค์เห็นทางของมุนษย์ว่าทางเดินของมุนษย์มีสามทางเหมือนกับพิณสามเส้น นั่นคือที่มาก่อนที่จะมีพิณสี่สายที่เรียกว่ากระจับปี

“เมื่อบรรเลงจาเบียง ผู้เล่นจะต้องชับร่อไปด้วย จะต้องมีความสามารถในการชับร่อพอสมควร

ไทยโพสต์ Thal Post Circulation: 950,000	Section: X-CITE/ศิลปวัฒนธรรม	วันที่: อังคาร 27 มีนาคม 2561	หน้า: 7(เต็มหน้า)
	ปีที่: 22	ฉบับที่: 7808	PRValue(x3): 274,278
	Col.Inch: 107.56	Ad Value: 91,426	ศิลปิน: ชาว-ต้า
	หัวข้อข่าว: กระจับปีไทย-จาเป็ชแมร์		

อาจารย์อานันท์ นาคคง

การบรรเลงจาเป็ชของกัมพูชา

เพราะการแสดงไม่ได้มีการแต่งบทไว้ล่วงหน้า เห็นอะไรนึกได้ก็จะประมวลสิ่งที่พบเห็นแล้ว ร่ายออกมาเป็นเพลงพร้อมบรรเลงจาเป็ช และในเนื้อร้องจะต้องมีการสัมผัสคำเพื่อ

ความไพเราะ ด้วยเอกลักษณ์โดดเด่นเลยเป็นที่นิยมของชาวบ้านในกัมพูชามาก และที่สำคัญแต่ละครั้งที่แสดงจะไม่เหมือนกัน เพลงจาเป็ชดั้งเดิมนิยมเล่นได้ 4 ลักษณะ คือ เพลงกา ใช้ในงานแต่งงาน เพลงมโหรี เพลงทรงเจ้า เพลงบรรเลงจาเป็ช ชาวบ้านเมื่อ

ได้ยินว่าจะมีการแสดงจาเป็ชก็จะนำเสื้อมาปูนั่งเพื่อรอชมการแสดง” นายปิชาวัตกล่าว

ในส่วนของการจับปีไทย อาจารย์อานันท์ นาคคง ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยและอาเซียน คณะดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เผยว่า การจับปีปรากฏหลักฐานในภาพจิตรกรรมฝาผนังว่าเป็นเครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องตีตมมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา แต่ในราชวรมันย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพิ่งเริ่มจะมีการค้นคว้าเรียบเรียงเรื่องราว

ของกระจับปีอย่างจริงจัง โดยมีสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ตำนานเครื่องมโหรีปีพาทย์จากเอกสารชั้นต้น จากคำบอกเล่าของผู้ตีครั้งกรุงเก่า พิมพ์ในนามหอสมุดวชิรญาณ และก็มีอีกหลายท่านที่ได้เขียนเรื่องกระจับปีไว้อย่างน่าสนใจทั้ง หลวงวิจิตรวาทการ, ท่านอนิต อยู่โพธิ์, ครูมนตรี ตราโมทย์ เป็นต้น

“จากที่ศึกษากระจับปีจากหนังสือหลายเล่ม ยังไม่มีใครเขียนถึงกระจับปีกับอาเซียนหรือเพื่อนบ้านเลย แต่มีการโยงประวัติศาสตร์ไทยกับอินเดีย เพราะกระจับปีพัฒนามาจากเครื่องดนตรีประเภทหนึ่งของอินเดีย มีต้นกำเนิดจากการตีตมสายธนู หนังสือบางเล่มก็มักกล่าวว่า กระจับปีถูกพูดถึงในวรรณกรรมหลายเรื่อง เช่น นิทานชาดก สมุทรโฆษ พรหมจักรชาดก ฯลฯ ในวรรณกรรมราชสำนักก็มีพูดถึงว่า กระจับปีมีบทบาทต่อตัวเอกในเรื่อง อย่างเรื่องกากี คนธรรพ์ติด

กระจับปีหรือพิณเพื่อเย็บพญาครุฑ เรื่องอิเหนา ฉากในท้องพระโรงก็มีพูดถึงกระจับปี และยังมีเรื่องสมุทรโฆษ อนิรุทธคำฉันท์ด้วย” อาจารย์อานันท์กล่าว

อาจารย์คณะดุริยางคศิลป์ ม.ศิลปากร กล่าวต่ออีกว่า การบรรเลงกระจับปีหรือจาเป็ชของกัมพูชา เพียงแค่มีจาเป็ชอย่างเดียวเขาก็บรรเลงได้

การบรรเลงกระจับปีไทยคู่กับซอสามสาย

แต่ของไทยจะต้องเล่นควบคู่กับดนตรีชนิดอื่น อย่างซอสามสาย ความต่างอีกอย่างคือการบรรเลงฝั่งกัมพูชาจะเป็นทำนองสนุกสนาน ขณะที่ฝั่งไทยจะเป็นการบรรเลงซ้ำๆ หรือ

จังหวะปานกลางเพื่อขับกล่อม เพลงที่เล่นก็ได้แก่ เพลงนางนาค พัดชา ลีลากระทุ้ม สรรเสริญพระจันทร์ มหาไชยและสะสม เป็นต้น

กระจับปี หรือจาเป็ชของกัมพูชา

อย่างไรก็ตาม นายกสมาคมจาเป็ชอมตะ ประเทศกัมพูชา กล่าวว่า เนื่องจากจาเป็ชเป็นเครื่องดนตรีที่ได้ขึ้นทะเบียนมรดกโลก จะต้องมีการสืบสานต่อไปเพื่ออนุรักษ์ให้คงอยู่ แต่โชคดีที่คนกัมพูชายังให้ความสนใจ ขณะที่อาจารย์อานันท์กล่าวว่า อนาคตของกระจับปีในไทยยังมีปัญหาที่สถาบันการศึกษาฯ ยังไม่มีการรับรองการศึกษากระจับปีอย่างจริงจัง มีผู้สนใจเล่น แต่ไม่ได้สนใจจะศึกษาจริงๆ กระจับปีมีอะไร

ให้เรียนรู้อย่างมาก เราสามารถใช้กระจับปีเป็นทิวทัศน์วัฒนธรรม พิสูจน์เครือญาติชาติพันธุ์กันได้ ไม่ว่าจะเป็นไทยกับกัมพูชา หรือไทยกับประเทศอื่นๆ ก็ตาม.